

Helsinki 1.3.2024

Dnro 32/03/24

Viite: selvityspyyntö 2.2.2024

Asia: opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla organisaatiouudistuksen myötä 1.1.2026 toimintansa aloittavien neljän viraston nimet, OKM:n diaarinumero VN/26187/2023

opetus- ja kulttuuriministeriö
kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, neuvotteleva virkamies Iiris Patosalmi

Selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan uusille virastoille sopivista nimistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Kotimaisten kielten keskukselta selvitystä Sivistyshallinto 2030 -hankkeessa muodostettavien virastojen nimiksi. Pyynnön mukaan selvityksessä tulee esittää vaihtoehtoisia nimiehdotuksia, jotka huomioivat toisaalta virastojen historian ja toisaalta tulevat toimintokokonaisuudet. Toivotaan myös ehdotuksia keskenään samankaltaisista, esimerkiksi sanaan *virasto* päättyivistä nimistä.

Kotimaisten kielten keskuksen selvitys koostuu seuraavista osista:

- [Vaihtoehtoisia nimenmuodostustapoja](#)
- [Nimiehdotukset](#)
- [Lyhenteiden muodostamisesta ja käytöstä](#)
- [Virastojen nimien suunnittelun periaatteita](#)
- [Taustatietoa virastojen tehtävistä](#)

Alussa kuvaamme lyhyesti kaksi tässä tapauksessa kyseeseen tulevaa nimien suunnittelun päälinjaa. Sen jälkeen esittelemme nimiehdotuksemme uusille virastoille ja annamme suosituksia lyhenteiden muodostamisesta. Ehdotusten perustana ovat tärkeimmät virastojen nimien suunnittelun periaatteet, jotka esitellään omassa osiossaan. Lisäksi lausunnon loppuun on koottu taustatietoa uusien virastojen tehtävistä.

Vaihtoehtoisia nimenmuodostustapoja

Näkemyksemme mukaan nimien muodostamisessa voi erottaa kaksi vaihtoehtoista päälinjaa: 1) Joko pyritään säilyttämään olemassa olevia nimiä mahdollisuuksien mukaan tai 2) muodostetaan uudet virastojen toimintaa kuvaavat nimet, jotka ovat rakenteeltaan mahdollisimman yhdenmukaisia. Yhdenmukaiset nimet auttavat hahmottamaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimijoiden hierarkiaa ja keskinäisiä suhteita. Mahdollista on myös soveltaa tapauskohtaisesti molempia edellä mainittuja päälinjoja.

Olemassa olevien nimien säilyttämistä puoltaa se, että monet hallinnonalan virastojen nimistä ovat sekä ymmärrettäviä että lyhyitä ja helppokäyttöisiä (*Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen, Museovirasto – Museiverket, Kansallisarkisto – Riksarkivet*). Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että osa nykyisistä sujuvista nimistä on merkitykseltään kovin suppeita uusien virastojen keskeisiä tehtäviä ajatellen. *Kansallisarkisto* ei kuvaa uuden viraston kirjastotehtäviä eikä *Opetushallitus* puolestaan kuvaa uuden viraston kielitehtäviä. Jos nimet *Kansallisarkisto* ja *Opetushallitus* tästä huolimatta päätettäisiin ottaa myös uusien virastojen nimiksi, olisi oikeiden tahojen ja palvelujen löytymisen kannalta ensiarvoisen tärkeää, että niin Saavutettavuuskirjasto

Celia, Varastokirjasto kuin Kotimaisten kielten keskus säilyisivät muusta viraston toiminnasta erottuvina niminä ja brändeinä.

Kokonaan uudet nimet kuvaisivat paremmin virastojen monipuolisia tehtäviä. Jotta nimet olisivat riittävän kattavia, joudutaan todennäköisesti käyttämään rinnasteisia ilmauksia, joissa on *ja*-sana ja yhdysmerkki. Rinnasteisia ilmauksia käytettäessä on syytä pitäytyä kaksiosaisissa nimissä eikä muodostaa sitä pidempiä nimiä (esimerkiksi nimessä *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* on rinnastettu kolme eri ilmausta). Pitkät ja moniosaiset nimet ovat hankalampia käytössä, joten paine käyttää nimistä lyhennettä kasvaa. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että lyhenteet muodostetaan erikseen suomeksi ja ruotsiksi ja myös ne ovat nimien tapaan asiallisia, selkeitä ja ymmärrettäviä.

Nimiehdotukset

Suosittamme uusien virastojen suomenkielisten nimien perusosaksi sanaa *virasto*. Se on helppo käytössä ja kertoo yksiselitteisesti, että kyse on julkishallinnon toimijasta. Myös sana *keskus* on perusosana mahdollinen, mutta sitä voidaan käyttää myös yksityisistä toimijoista. Näin ollen *keskus*-loppuinen julkishallinnon viraston nimi ei välitä aivan yhtä hyvin tietoa kohteestaan.

Ruotsiksi uusille virastoille sopii yleensä parhaiten perusosa *myndighet*, mutta myös *verk* on toisinaan toimiva – molemmat viittaavat julkishallinnon viranomaiseen. Virastojen nimissä on mahdollista käyttää joko genetiivirakennetta (esimerkiksi *Trafikledsverket*) tai prepositiorakennetta (esimerkiksi *Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata*). On usein nimikohtaista, kumpi rakenne toimii paremmin. Ei siis aina ole tarkoituksenmukaista muodostaa samankaan hallinnonalan virastojen nimiä mekaanisesti samaa rakennetta noudattaen.

Riittävän kuvaavia, erottuvia ja helppokäyttöisiä nimiehdotuksia uusille virastoille on vain niukasti. Haluamme painottaa, että merkitykseltään hyvin laajat ja abstraktit sanat kuten *osaaminen, sivistys, kulttuuri* tai *kulttuuriperintö* eivät sovi sellaisenaan hallinnonalan virastojen nimiin, sillä ne liittyvät useamman uuden viraston työhön. Esimerkiksi kieli, kulttuuriperintö ja taide ovat kaikki olennainen osa kulttuuria ja tiede ja taide koulutuksen lisäksi osa sivistystä. Kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyviä tehtäviä on puolestaan kaikilla neljällä uudella virastolla, ja kaikilla hallinnonaloilla tarvitaan ja tuetaan myös erilaista osaamista.

Kotimaisten kielten keskuksen näkemyksen mukaan uusille virastoille sopivia nimiä olisivat seuraavat:

Kasvatuksesta, koulutuksesta ja kielestä vastaava kokonaisuus

Virastolle sopivia nimiä olisivat *Kieli- ja koulutusvirasto – Språk- och utbildningsmyndigheten* tai *Koulutus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten*. Ensimmäinen vaihtoehto on kielellisestä näkökulmasta sekä suomeksi että ruotsiksi rakenteellisesti luontevampi ja siten helppokäyttöisempi. Tämä johtuu siitä, että kielessä pidemmät ja raskaammat ilmaukset pyrkivät moniosaisessa kokonaisuudessa viimeiseksi (niin sanottu viskurilaki). Toinen vaihtoehto voi olla luontevampi siitä näkökulmasta, että Opetushallitus on uuteen kokonaisuuteen siirtävistä virastoista selvästi suurempi.

Ruotsinkielisessä nimessä jälkiosa *myndighet* kuvaa tässä ehdotuksessa jälkiosaa *verk* selvemmin, että kyse on nimenomaan valtiollisesta viranomaisesta. Erityisesti nimi *Utbildningsverket* saattaisi herättää mielikuvan kunnan virastosta.

Suomeksi myös *Kieli- ja opetusvirasto* tai *Opetus- ja kielivirasto* ovat mahdollisia. Nimien ongelmana on kuitenkin ruotsinkielisen *Utbildningsverket*-nimen tapaan, että sana *opetusvirasto* yhdistyy kielitajussa helposti kunnalliseen toimijaan. Ruotsiksi näidenkin nimien vastineeksi sopivat yllä mainitut ehdotukset. Sana *koulutus*

on merkitykseltään hieman *opetusta* laajempi (Kielitoimiston sanakirja: *kouluttaa* 'harjoittaa, harjaannuttaa, opettaa, kehittää, kouliä), joten opetuksen voi katsoa olevan osa koulutusta. Siksi *koulutus* voisi olla nimessä parempi vaihtoehto. Huomionarvoista on, että Opetushallituksen ruotsinkielisessä nimessä on jo koulutusta merkitsevä sana *utbildning*. Toisaalta *opetus*-sanan käyttö suomen kielessä jatkaisi Opetushallituksen nimen perinnettä.

Jotta nimi olisi riittävän helppokäyttöinen, molempia sanoja *opetus* ja *koulutus* ei ole tarkoituksenmukaista mainita nimessä. Kolmiosainen nimi tarvitsisi yhdysmerkkien lisäksi pilkun, mikä vaikeuttaisi nimen muistamista ja käytettävyyttä. Myöskään *kasvatusta* ei ole nimen käytettävyyden takia mahdollista ottaa nimeen *opetuksen* tai *koulutuksen* rinnalle. Varhaiskasvatus yhdistyy kuitenkin kiinteästi koulutukseen sitä edeltävänä ja pohjastavana toimintana: esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022) kirjoitetaan monin paikoin myös lapsen oppimisesta.

Sen sijaan viraston nimessä on tarpeen mainita *kieli*, sillä koulutus tai opetus ei viittaa uuden viraston keskeisiin kieleen liittyviin tehtäviin, joita ovat kielenhuolto ja sanakirjatyö. Yleiskielen ja viranomaisten kielenkäytön kehittäminen kytkeytyy laajasti kaikkien hallinnonalojen tehtäviin ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Nimiehdotukset:

- Kieli- ja koulutusvirasto – Språk- och utbildningsmyndigheten
- Koulutus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten
- Kieli- ja opetusvirasto – Språk- och utbildningsmyndigheten tai
- Opetus- ja kielivirasto – Utbildnings- och språkmyndigheten

Jos uuden viraston nimeksi kuitenkin päätetään ottaa *Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen*, olisi palvelujen löytymisen kannalta erityisen tärkeää, että nimi ja brändi *Kotimaisten kielten keskus – Institutet för de inhemska språken* säilyisi muusta viraston toiminnasta erottuvana kokonaisuutena.

Kulttuuriperinnöstä vastaava kokonaisuus

Suositamme, että uuden viraston nimeksi tulee olemassa oleva nimi *Museovirasto – Museiverket*, jonka suomenkielinen perusosa *virasto* on linjassa ehdottamiemme uusien virastojen nimien kanssa. Vaikka uusien virastojen ruotsinkielisiin nimiin suositamme perusosaa *myndighet*, vakiintunutta nimeä *Museiverket* ei ole syytä muuttaa vain perusosan yhdenmukaisuuden takia.

Nimi *Museovirasto* kattaa näkemyksemme mukaan hyvin myös Suomenlinnan hoitokunnan tehtävät hallita, hallinnoida, hoitaa ja kunnostaa Suomenlinnan aluetta ja rakennuksia. Museoviraston tehtävissä on lueteltu kulttuurihistoriallisen kansallisomaisuuden hoito, jota myös Suomenlinnan hoitokunnan työ on. Nimi *Museovirasto* on ollut käytössä vuodesta 1972 lähtien, eikä siitä sen lyhyden takia tarvitse käyttää erillistä lyhennettä julkisessa viestinnässä.

Nimiehdotus:

- Museovirasto – Museiverket

Lisäksi kannattaa huomioida, että Suomenlinnan hoitokunnan nimen ja brändin säilyttäminen palveluna voi olla asiakkaiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

Kirjasto- ja arkistotoiminnasta vastaava kokonaisuus

Virastolle sopiva nimi voisi olla *Arkisto- ja kirjastovirasto – Arkiv- och biblioteksmyndigheten*. Myös nimet *Kirjasto- ja arkistovirasto* ja *Biblioteks- och arkivmyndigheten* ovat periaatteessa mahdollisia, mutta emme suosita niitä, koska ruotsinkielinen nimi *Biblioteks- och arkivmyndigheten* on nimeä *Arkiv- och biblioteksmyndigheten* kankeampi, ja se on ongelmallinen erityisesti lyhenteen muodostamisen kannalta. Ruotsin kielessä lyhenteet muodostetaan pääsääntöisesti nimen osien alkukirjaimista ja luetaan kirjaimittain. Tämä nimi johtaisi lyhenteeseen *BAM*, joka ohjeistuksesta huolimatta helposti luettaisiin sanana. Koska ruotsin kielessä *bam* on onomatopoeettinen paukahdusta kuvaava ilmaus, *BAM* ei olisi viraston nimen lyhenteenä asiallinen. Nimivaihtoehto *Arkiv- och biblioteksmyndigheten* on sen sijaan sujuva ja siitä muodostuva lyhenne *ABM* ongelmaton. Sanojen *arkisto* ja *arkiv* paikkaa nimen alussa puoltaa sekin, että Kansallisarkisto on uuteen kokonaisuuteen siirtyvistä virastoista selvästi suurin.

Nimi *Arkisto- ja kirjastovirasto* kuvaisi hyvin viraston ydintehtäviä: kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen säilyttämistä, arkistotoimen asiantuntijana toimimista, näkövammaisten kirjastopalveluja sekä tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän materiaalin säilyttämistä. Viraston nimessä sana *kirjasto* on riittävä kuvaamaan viraston kirjastotehtäviä, vaikka se ei suoraan kerro, mikä on viraston suhde esimerkiksi kuntien ylläpitämiin yleiskirjastoihin tai yliopistojen yhteydessä toimiviin tieteellisiin kirjastoihin. Yhdyssana *kirjastovirasto* auttaa hahmottamaan, että kyse on kirjastoalaan liittyvästä valtakunnallisesta toiminnasta, eikä nimi siten sekoitu muiden toimijoiden kanssa.

Virastorakenneuudistuksen yhteydessä kannattaa huomioida, että vaikka Kansallisarkisto, Varastokirjasto ja Saavutettavuuskirjasto *Celia* eivät enää ole itsenäisiä virastoja, niiden nimien säilyttäminen uuden viraston palvelujen niminä on asiakkaiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

Nimiehdotus:

- Arkisto- ja kirjastovirasto – Arkiv- och biblioteksmyndigheten

Jos uuden viraston nimeksi kuitenkin päätetään ottaa *Kansallisarkisto – Riksarkivet*, olisi erityisen tärkeää, että nimet ja brändit *Saavutettavuuskirjasto Celia – Tillgänglighetsbiblioteket Celia* ja *Varastokirjasto – Depåbiblioteket* säilyisivät muusta viraston toiminnasta erottuvana kokonaisuutena.

Taiteen ja kulttuurin edistämisestä vastaava kokonaisuus

Virastolle sopiva nimi voisi olla *Taiteen ja mediakulttuurin virasto – Myndigheten för konst och mediekultur*. Myös nimi *Mediakulttuurin ja taiteen virasto – Myndigheten för mediekultur och konst* on mahdollinen, mutta se ei ole rakenteellisesti yhtä luonteva. Moniosaiset nimet eivät olisi kaikkein helppokäyttöisimpiä, mutta ne kuvaisivat viraston toimintaa ja olisivat kuitenkin pituudeltaan kohtuullisia.

Mediakulttuurilla tarkoitetaan tiedotusvälineisiin ja niiden käyttöön liittyvää kulttuuria. Sana viittaa audiovisuaalisen median lisäksi myös kirjoitettuun mediaan, johon liittyviä tehtäviä Kansallisella audiovisuaalisella instituutilla on vähemmän. Toisaalta se kattaisi juuri siksi myös Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatustehtävät. Jos viraston nimessä käytettäisiin *mediakulttuurin* asemesta merkitykseltään täsmällisempää, mutta kahdesta sanasta koostuvaa ilmausta *audiovisuaalinen media*, olisi nimi jo selvästi pidempi ja vaikeampi käytössä.

Ruotsinkielisissä nimissä genetiivirakenteet *Konst- och mediekultursmyndigheten* tai *Mediekulturs- och konstmyndigheten* olisivat linjassa muiden nimiehdotusten kanssa, mutta raskaampia ja kömpelömpiä kuin prepositiorakenteet *Myndigheten för konst och mediekultur* tai *Myndigheten för mediekultur och konst*. Lisäksi

genetiivirakenteiden rinnastus olisi vaikea hahmottaa, kun rinnastettavat osat eivät ole samanmuotoiset, vaan toinen on yhdyssana ja toinen ei.

Virastolle sopiva nimi voisi olla myös *Taidevirasto – Konstmyndigheten*. Perusosa *verket* ei ole tässä nimessä mahdollinen, koska yleiskielen sana *konstverket* tarkoittaa taideteosta. Lyhyt nimi olisi helppo käytössä, eikä sen rinnalle tarvittaisi lainkaan lyhennettä julkisiin asiayhteyksiin. Merkitykseltään sana *taide* kattaisi kohtuullisen hyvin myös Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tv- ja radio-ohjelmien sekä elokuvien tallentamiseen ja esille saattamiseen liittyvät tehtävät. Vaikka Taiteen edistämiskeskuksen lakisääteisissä tehtävissä korostetaan juuri taiteen ja taiteilijoiden asioiden *edistämistä*, voisi nimessä pelkkä *taide* riittää implikoimaan, että virasto toimii nimenomaan taiteen hyväksi. Voi kuitenkin pohtia, onko ongelmatonta tulkita taiteen kattavan myös ne televisio-ohjelmat ja elokuvat, jotka eivät ole taidetta.

Toisin kuin nimiehdotus *Taiteen ja mediakulttuurin virasto* (tai *Mediakulttuurin ja taiteen virasto*), ei nimi *Taidevirasto* kattaisi Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatukseen ja kuvaohjelmalakiin liittyviä tehtäviä. Voi kuitenkin pohtia, onko näiden tehtävien syytä näkyä viraston nimessä. Jos katsotaan, ettei se ole välttämätöntä, voidaan uuden nimen *Taidevirasto* sijaan harkita myös olemassa olevan nimen *Taiteen edistämiskeskus – Centret för konstfrämjande* siirtämistä uudelle virastolle. Tämä nimi olisi kuitenkin käytössä *Taidevirastoa* hankalampi ja poikkeaisi selvästi rakenteeltaan muista hallinnonalan virastojen nimistä.

Nimiehdotukset:

- Taiteen ja mediakulttuurin virasto – Myndigheten för konst och mediekultur
- Mediakulttuurin ja taiteen virasto – Myndigheten för mediekultur och konst
- Taidevirasto – Konstmyndigheten tai
- Taiteen edistämiskeskus – Centret för konstfrämjande

Lisäksi kannattaa huomioida, että Kansallisen audiovisuaalisen instituutin nimen ja brändin säilyttäminen palveluna voi olla asiakkaiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

Lyhenteiden muodostamisesta ja käytöstä

Ymmärrettävyyden vuoksi viestinnässä kannattaa aina suosia viraston virallista nimeä. Lyhenteitä tulisi käyttää vain tarvittaessa tekstiä tai puhetta tiivistämässä. Jos lyhennettä käytetään, asiayhteydestä tulee aina käydä ensin ilmi viraston virallinen nimi. Virallista nimeä ei tule valita sen mukaan, mistä nimestä saa muodostettua parhaimmalta tuntuvan lyhenteen. Jos on kuitenkin olemassa yhtä hyviä vaihtoehtoja viralliseksi nimeksi, voidaan nimervalinta tehdä sen mukaan, mistä nimestä saadaan toimivimmat lyhenteet.

Suosittamme, että ehdottamistamme nimistä *Museovirasto – Museiverket* ja *Taidevirasto – Konstmyndigheten* ei käytettäisi julkisessa viestinnässä lyhenteitä. Muista ehdottamistamme uusista virastojen nimistä on todennäköisesti tarpeen muodostaa myös lyhenteet. Lyhenteiksi voitaisiin harkita esimerkiksi seuraavia:

Kieli- ja koulutusviraston lyhenteenä olisi mahdollista käyttää sanana luettavaa lyhennettä *Kiko ~ KIKO* ja *Koulutus- ja kieliviraston* lyhenteenä vastaavasti sanana luettavaa lyhennettä *Koki ~ KOKI*. Sanana luettavat suomenkieliset nimien lyhenteet voi kirjoittaa joko isolla alkukirjaimella tai kokonaan isoin kirjaimin. Suosittelemme yleensä käyttämään pelkästään isoa alkukirjainta, koska tämä oikeinkirjoitustapa on helpompi käytössä. Joskus kokonaan isoin kirjaimin kirjoittaminen voi kuitenkin olla selvyden vuoksi tarpeen. Nimien *Kieli- ja koulutusvirasto* tai *Koulutus- ja kielivirasto* lyhenteeksi ei sen sijaan sovi kirjainlyhenne *KKV*, koska se on jo käytössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston nimen lyhenteenä.

Kieli- ja opetusvirastolle sopisi lyhenteeksi esimerkiksi kirjainlyhenne *KOV*. Opetus- ja kielivirastolle puolestaan sanan luettava lyhenne *Oki* ~ *OKI*. Lyhenne *OKV* ei tule kyseeseen, koska se on jo käytössä julkishallinnossa ja viittaa Oikeuskanslerinvirastoon.

Ruotsiksi nimen *Språk- och utbildningsmyndigheten* lyhenteeksi sopisi parhaiten kirjaimittain luettava *SUM* ja nimen *Utbildnings- och språkmyndigheten* lyhenteeksi puolestaan niin ikään kirjaimittain luettava *USM*.

Nimen *Arkisto- ja kirjastovirasto* lyhenteenä toimisi kirjaimittain luettava *AKV*. Myös sanana luettava *AKI* on mahdollinen. Tämän sanana luettavan lyhenteen suositamme kirjoittamaan isoin kirjaimin, jotta se erottuisi paremmin henkilönnimestä *Aki*. On kuitenkin hyvä huomata, että lyhenne *AKI* saattaisi osoittautua ongelmalliseksi siksi, että on olemassa ammattiliittojen yhteisö, jonka virallinen nimi on *AKI-liitot* (aiemmin *Akavan kirkolliset ammattiliitot*). Emme suosita nimestä *Arkisto- ja kirjastovirasto* lyhennettä *Arki* ~ *ARKI*, joka olisi identtinen yleissanana *arki* kanssa. Sanan *arki* merkitys ei yhdisty viraston toimenkuvaan, joten se voisi olla lyhenteenä jopa harhaanjohtava. Lisäksi lyhenteen *Arki* taivutus tuottaisi ongelmia (*Arkin* vai *Arjen*?).

Nimen *Arkiv- och biblioteksmyndigheten* lyhenteeksi sopisi kirjainlyhenne *ABM*. Sopivan ruotsinkielisen nimilyhenteen muodostaminen olisi huomattavasti hankalampaa, jos viraston nimenä olisi *Biblioteks- och arkivmyndigheten*. Tämä nimi johtaisi helposti lyhenteeseen *BAM*, joka on ruotsin kielessä onomatopoeettinen paukahdusta kuvaava ilmaus. Se ei siis olisi viraston nimen lyhenteenä asiallinen.

Nimestä *Taiteen ja mediakulttuurin virasto* voitaisiin käyttää lyhennettä *TMV*. Nimestä *Mediakulttuurin ja taiteen virasto* lyhenteen muodostaminen olisi vaikeampaa, koska lyhenne *MTV* ja nimi *Meta* ovat vakiintuneesti käytössä sellaisten yritysten niminä, jotka toimivat myös media-alalla. Nimestä *Myndigheten för konst och mediekultur* voitaisiin käyttää lyhennettä *MKM* ja nimestä *Myndigheten för mediekultur och konst* puolestaan lyhennettä *MMK*.

Taiteen edistämiskeskus käyttää myös ruotsinkielisissä yhteyksissä suomenkieliseen nimeen perustuvaa lyhennettä *Taike*. Tällainen käytäntö asettaa oikeusasiamiehen linjauksen mukaan kansalliskielet epätasa-arvoiseen asemaan. Jos nimi *Taiteen edistämiskeskus – Centret för konstfrämjande* päätettäisiin ottaa uuden viraston nimeksi, tulisi ruotsinkielisiin konteksteihin muodostaa lyhenne ruotsinkielisestä nimestä. Sopiva lyhenne voisi olla *CKF*.

Virastojen nimien suunnittelun periaatteita

Viraston nimen tehtävä on yksilöidä kohteensa ja kertoa olennaista tietoa kyseisen viranomaisen toiminnasta. Jo pelkän nimen perusteella pitäisi pystyä päättelemään, että nimi viittaa julkishallinnon virastoon. Jotta nimi olisi helppo käytössä, siinä ei silti ole yleensä mahdollista kertoa kaikista viraston tehtävistä. Nimeen on siis tiivistettävä viraston ydintehtävät. Suomen- ja ruotsinkieliset nimet tulee suunnitella rinnan, jotta molempiin kansalliskieliin saadaan käyttökelpoiset nimet ja lyhenteet.

Toimiva viraston nimi (ja myös mahdollinen lyhenne) on hallintolain vaatimusten mukaan asiallinen, selkeä ja ymmärrettävä. Se ottaa huomioon erilaiset kielenkäyttötilanteet ja selkokielen tarvisijat. Nimen tulee olla mahdollisimman helppo kirjoittaa, ääntää ja muistaa. Suomenkielistä nimeä pitää lisäksi pystyä taivuttamaan teksti- ja puheyhteydessä. Hyvässä julkishallinnon nimessä käytetään yleiskielen sanoja niiden yleiskielisessä merkityksessä.

On hyvä pyrkiä nimeen, joka on niin helppokäyttöinen sellaisenaan, ettei erillistä lyhennettä tarvita julkiseen viestintään. Kun kyse on monia tehtäväkokonaisuuksia hoitavista virastoista, on kuitenkin usein tarpeen käyttää useammasta osasta koostuvia nimiä kuten *Patentti- ja rekisterihallitus* sekä *Liikenne- ja viestintävirasto*. Jos lyhenteelle on tarvetta, tulee suomenkielinen lyhenne muodostaa suomenkielisestä

nimestä ja ruotsinkielinen lyhenne ruotsinkielisestä nimestä. Esimerkiksi Digi- ja väestötietoviraston suomenkielinen lyhenne on *DVV* ja ruotsinkielinen *MDB* (← *Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata*).

Julkishallinnon viraston nimestä ei ole tarkoituksenmukaista järjestää nimikilpailua. Nimikilpailun osallistajat haluavat tavallisesti käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan. Kilpailusta saadaan usein hauskoja nimiä, joissa leikitellään kielellä. Tällaiset nimet eivät sovi virastoille, joiden nimien tulisi olla sävyltään neutraaleja. Nimikilpailun osallistujia ei voi myöskään vaatia antamaan ehdotusta sekä suomeksi että ruotsiksi, vaikka kaksikielisten kohteiden nimet tulisi suunnitella yhtä aikaa molemmilla kielillä.

Organisaatiouudistuksissa ja fuusioissa kannattaa aina harkita jonkin olemassa olevan nimen käyttöä. Tuttu, pysyvä nimi on usein hyvä vaihtoehto niin kustannusten, jatkuvuuden, palvelujen löytymisen kuin brändin luomisenkin kannalta. Olemassa olevan nimen säilyttäminen on kuitenkin mahdollista vain, jos olemassa oleva nimi kuvaa riittäväällä tavalla myös uuden viraston tehtäviä. Myös alaorganisaatorakenne ja alaorganisaatioiden nimet vaikuttavat siihen, millainen nimi sopii koko virastolle.

Taustatietoa virastojen tehtävistä

Selvityspyynnön liitteenä lähetetyssä tiedotteessa (*Sivistyshallinto 2030 -uudistuksen suuntaviivat*) todetaan uusista virastoista seuraavaa:

Virastojen määrä ja muoto. Sivistyshallinto muodostuisi ministeriön lisäksi viidestä virastosta, joihin sijoittuisivat seuraavat kokonaisuudet 1) kasvatusta, koulutusta ja kieltä, 2) kulttuuriperintöä, 3) kirjastoja ja arkistoa, 4) tieteä ja 5) taide- ja kulttuuria:

- Kasvatusta, koulutusta ja kieltä -kokonaisuuden muodostaisivat nykyinen Opetushallitus ja sen erillisyksiköt (Koulutuksen arviointikeskus, Ylioppilastutkintolautakunta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus). Kokonaisuuteen sijoitettaisiin Kotimaisten kielten keskuksen toiminnot.
- Kulttuuriperinnöstä vastaava virasto muodostettaisiin Museovirastosta ja Suomenlinnan hoitokunnasta. Kansallismuseon hallinnollinen asema osana Museovirastoa säilyisi nykyisellään. Suomenlinnan hoitokunta toimisi Museoviraston yhteydessä kiinteistöhallintoyksikkönä. Lisäksi neuvotellaan mahdollisuudesta palauttaa Museoviraston kiinteistöhallintoviraston asema.
- Kirjasto- ja arkistotoiminnasta vastaavaan kokonaisuuteen sijoitettaisiin Kansallisarkiston, Saavutettavuuskirjasto Celian ja Varastokirjaston toiminnot.
- Tieteen edistämisestä vastaisi jatkossakin Suomen Akatemia.
- Taiteen ja kulttuurin edistämisestä vastaavaan kokonaisuuteen sijoitettaisiin Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallinen audiovisuaalisen instituutin toiminnot.
- Opintotuen muutoksenhakulautakunta sijoitettaisiin Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan yhteyteen.

Lisäksi selvityspyynnössä tarkennetaan: ”Uusia virastoja muodostetaan neljä. Suomen Akatemia jatkaa nykyisellä nimellään.”

Neljän uuden viraston tärkeimmät tehtävät ovat nykyisiä virastoja koskevan lainsäädännön perusteella seuraavat:

Opetushallitus toimii asiantuntijavirastona koulutukseen, varhaiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kansainvälistymiseen liittyvissä tehtävissä. Se muun muassa kehittää koulutusta, ennakoi kehittämis- ja koulutustarpeita, edistää yhteiskunnan kansainvälistymistä ja antaa toimialaansa kuuluvaa ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi Opetushallitus vastaa toimialaansa kuuluvan koulutuksen opetussuunnitelmien ja tutkintojen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, ylläpitää erilaisia tietovarantoja, rekistereitä ja järjestelmiä, tuottaa palveluja opiskelijavalintoja varten ja huolehtii ulkomailla suoritettujen opintojen ja ammattipätevyyden tunnustamiseen sekä kieli- ja kääntäjätutkintoihin liittyvistä tehtävistä.

Kotimaisten kielten keskuksen tehtävänä on suomen ja ruotsin kielten huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Keskuksen tehtävänä on lisäksi koordinoida saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen kielenhuoltoa.

Museovirasto huolehtii kulttuurihistoriallisen kansallisomaisuuden kartuttamisesta, hoidosta ja näytteilläpidosta sekä toimii kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijaviranomaisena. Se myös vastaa muinaisjäännösten ja osin myös kulttuuriympäristön hoidosta ja valvonnasta sekä huolehtii kulttuuriperinnön tutkimisesta ja kulttuuriperintöä koskevan tiedon tallentamisesta, säilyttämisestä ja käytettäväksi saattamisesta.

Suomenlinnan hoitokunta hallitsee, hallinnoi, hoitaa ja kunnostaa Suomenlinnan aluetta ja rakennuksia.

Kansallisarkisto varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen säilymisen ja toimii näiden asiakirjojen säilyttämisen ja arkistotoimen asiantuntijaviranomaisena. Se edistää sekä pysyvästi säilytettävien asiakirjojen saatavuutta, käyttöä ja niihin perustuvaa tutkimusta, että kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten asiakirjojen säilymistä. Se hankkii yksityisiä asiakirjoja säilytettäväksi ja osallistuu yksityisen arkistotoimen kehittämiseen. Lisäksi Kansallisarkisto toimii asiantuntijana viranomaisten heraldisissa kysymyksissä.

Saavutettavuuskirjasto Celia vastaa näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten kirjastopalveluista sekä hoitaa saavutettavan julkaisemisen asiantuntijatehtäviä. Se muun muassa valmistaa, välittää ja lainaa asiakkailleen saavutettavaa kirjastoaineistoa ja oppimateriaalia sekä toimii näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden kirjastopalvelujen ja saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana.

Varastokirjasto palvelee maamme tieteellisiä, yleisiä ja muita kirjastoja. Sen tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävänä on taiteen ja osin myös kulttuurin edistäminen kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskus muun muassa edistää taiteilijoiden työskentely- ja toimeentuloedellytyksiä sekä vastaa yhteydessään olevien valtion taidetoimikuntien, alueellisten taidetoimikuntien ja erillislautakuntien sekä taideneuvoston hallinnosta sekä niille kuuluvien asioiden valmistelusta, päätösten esittelystä ja toimeenpanosta.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti muun muassa tallentaa ja arkistoi televisio- ja radio-ohjelmia sekä niihin liittyvää esineistöä ja muuta aineistoa, edistää lasten mediakasvatusta ja mediataitoja sekä saattaa ohjelmia ja elokuvia yleisön saataville. Lisäksi se edistää ja harjoittaa toimialansa tutkimusta ja hoitaa kuvaohjelmalaissa säädetyt luokittelu- ja valvontatehtävät.

Ulla Onkamo

Ulla Onkamo
suomen kielen nimistönhuoltaja

Maria Vidberg

Maria Vidberg
ruotsin kielen nimistönhuoltaja

Salli Kankaanpää

Salli Kankaanpää
kielenhuolto-osaston johtaja

Charlotta af Hällström-Reijonen

Charlotta af Hällström-Reijonen
ruotsin kielen osaston johtaja